

© Raphael Windey

DAGVLINDERFICHE ICARUSBLAUWTJE

Sandra Casier - VVEWG Dagvlinders

In deze dagvlinderfiche zoomen we in op één van onze algemeenste

blauwtjes, het icarusblauwtje. Een oude naam voor dit vlindertje is 'gewoon blauwtje', een naam die al zeker het opvallende mannetje geen eer aandoet. Een mythische naam als icarusblauwtje past dit vinnige blauwtje beter, daar het alle zelfvertrouwen en hoogmoed kan gebruiken om te overleven in ons hedendaags landschap. Daarnaast wordt deze vlindersoort steeds minder een 'gewone' verschijning. Waar ze vroeger eerder als dagvlinder van schrale bloemrijke graslanden werd beschouwd, dienen ze nu te overleven in heel andere biotopen.

ALGEMENE LEVENSWIJZE

Het icarusblauwtje heeft 2 tot 3 generaties per jaar. Je kan ze al zien vliegen vanaf ongeveer eind april tot eind september of langer, afhankelijk van de weersomstandigheden. Het zijn behoorlijk actieve vlinders, dus moeten ze regelmatig kunnen bijtanken. Dit doen ze op een breed gamma aan nectarplanten. In het voorjaar vinden ze nectar van vochtiger biotopen op planten zoals: scherpe boterbloem, echte koekoeksbloem, pinksterbloem,... In drogere biotopen vind je ze vooral op witte klaver en hopklaver. De zomergeneraties vinden een veel groter aanbod aan nectar zoals jacobskruiskruid, grote kattenstaart, akkerdistel, knoopkruid, koninginnenkruid, boerenwormkruid, beemd kroon en diverse klaversoorten. De nazomer biedt asters en heelblaadjes. Na een drukke dag waarop ze een partner zoeken, paren, eitjes leggen en nectar drinken, slapen ze veelal met hun kopjes naar beneden aan een stevige stengel. Veelal

rusten ze individueel op het biotoop, maar vooral in zeer warme omstandigheden kan je ze zelfs op schaduwrijke plaatsen in groep zien samenhangen.

VOORTPLANTING EN ANDERE STADIA

Het wijfje is voor het leggen van haar eitjes aangewezen op een aantal planten uit de vlinderbloemenfamilie: voornamelijk hopklaver, maar ook rolklaver en kleine klaver worden gebruikt. Bij Bink (1992) lezen we dat na gemiddeld 6 dagen de rupsjes uit het ei (fig. 8) komen en venstertjes eten (fig. 8) uit de kleine blaadjes. Het vraatpatroon verradt de aanwezigheid van de rupsen. Eens groter (fig. 7) eten ze zowel van de bloemen als van de blaadjes. De rupsen worden vooral gevonden op de onderkant van het bladrozet van de waardplant. Na gemiddeld één maand gaan de rupsen verpoppen in de strooisellaag en een 12-tal dagen later komen ze uit de pop. Het icarusblauwtje overwintert als halfvolgroeide rups in de strooisellaag waarbij het overschakelt naar een verminderde levensmodus. In de strooisellaag worden ze tegen de extreme weersomstandigheden beschermd door het bladrozet van de waardplant. Bij goed weer eten ze van het blad.

BIOTOOP EN VERSPREIDING

Men kan het icarusblauwtje nagenoeg overal vinden in het verstedelijkte en agrarische Vlaanderen: in graslanden en ruigten met een rijke kruidengroei, in bermen, in bloemrijke dreven en wegels. Het icarusblauwtje wordt als algemeen beschouwd en valt onder de categorie 'generalist', maar 'opportunist' is een beter woord. In het ruderaal landschap van Vlaanderen kan dit weinig eisende blauwtje nog zijn ding doen. Werken aan wegen, op bouw- en industriegronden betekenen een ver-

storing van het landschap met tijdelijk open ruimte die snel kan opwarmen, wat gunstig is voor een nieuwe vlindergeneratie. Ook braakliggende terreinen worden snel gekoloniseerd. Een akkerland dat een jaar niet wordt bewerkt, krijgt zeer snel bezoek van tal van icarusblauwtjes. Het brede gamma aan gemakkelijk uitzaaiende waardplanten kan snel de vrijgekomen ruimte in de verstoorde situaties in het landschap inpalmen. Ze vormen een perfecte plaats om eitjes op af te zetten. Er is op dat moment ook weinig concurrentie van andere snelgroeiende planten. Vooral kleinere minder opvallende plantjes hebben hun voorkeur boven grotere gezondere waardplanten. Waarschijnlijk is dit een strategie om predatoren te misleiden die eerder op zoek zullen gaan naar forse gezonde planten. In het najaar worden vooral de zuidwaarts gerichte taluds van grachten en bermen uitgekozen om de laatste generatie eitjes af te zetten. Op zulke hellingen warmt het biotoop zelfs in de winter snel op.

UITERLIJKE KENMERKEN

Frisse mannetjes zijn heel herkenbaar aan de diep hemelsblauwe kleur op de bovenkant (BK), een smalle zwarte lijn in de rand van de achtervleugel (Avl) en een fel witte franje (fig. 1). De vrouwtjes vertonen meer variatie in kleur: donkerbruin met meer of minder blauwe bestuiving (fig. 2) op de BK van de vleugels en een rij oranje maanvlekken langs de vleugelranden. Er komen ook wijfjes voor waar helemaal geen blauwe bestuiving aanwezig is (fig. 3) en dan kan er verwarring ontstaan met het bruin blauwtje (fig. 4). Voor een juiste determinatie moeten we ons o.a. focussen op de onderkant (OK) van de voorvleugel (Vvl). Bij het icarusblauwtje vind je daar de 2 wortelvlekken (fig. 5, gele pijl) die ontbreken bij het bruin blauwtje. Ook de middelste vlek op de denkbeeldige lijn ab (fig. 5) is een goed kenmerk. Bij het icarusblauwtje ligt deze middelste vlek nagenoeg in het midden en op of net boven deze denkbeeldige lijn ab. Bij het bruin blauwtje ligt deze middelste vlek onder en niet in het midden van de denkbeeldige lijn cd (fig. 6, gele lijn). Op de

BK zijn er ook kenmerken te vinden die het icarusblauwtje onderscheiden van het bruin blauwtje. In vergelijking met het icarusblauwtje lopen de aders bij het bruin blauwtje zichtbaar door in de witte franje (fig. 4) achteraan. Bij afgevlagen exemplaren is dit kenmerk nog nauwelijks te zien. De zwarte vlekken (fig. 4, gele pijlen) op de BK Vvl zijn bij het bruin blauwtje veel nadrukkelijker aanwezig dan bij het icarusblauwtje (fig. 3). Beide soorten kunnen samen voorkomen op hetzelfde biotoop.

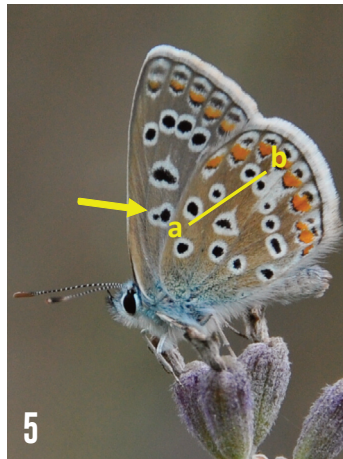
TRENDS, MONITORING & MAATREGELEN

Dagvlindermonitoring in Vlaanderen (Maes 2020) toont aan dat graslandvlinders in het algemeen met 12 procent achteruit gaan, maar voor het icarusblauwtje ziet men geen duidelijke trend. Het is normaal dat aantallen en voorkomen fluctueren doorheen de jaren. Een gevaar om conclusies te trekken zijn veelal de te korte termijnen waarop een trend wordt bepaald. Op de IUCN Rode Lijst van de dagvlinders in Vlaanderen (Maes et al. 2021) is de status van het icarusblauwtje momenteel niet in gevaar.

Door de veelvuldige en regelmatig verstoorde situaties kan het icarusblauwtje zich voorlopig handhaven in een sterk verstedelijkte en agrarische omgeving zoals Vlaanderen. Er dienen niet echt maatregelen genomen te worden voor het behoud van deze vlinder, maar inzetten op meer en aaneengesloten bloemrijke graslanden zou een goede stap in de richting zijn om een natuurlijker biotoop voor typische graslandvlinders zoals het icarusblauwtje te bevorderen.

TUINMEETNET

Door je tuin vlindervriendelijk in te richten, heb je grote kans om het icarusblauwtje al drinkend op de bloemen te spotten. Wil je weten hoe dagvlinders het in jouw tuin doen? Schrijf je dan in voor het tuinmeetnet van de VVE WG Dagvlinders door een mailtje te sturen naar couckuyt.jurgen@telenet.be.

(1) Marc De Westelinck, 17.05.2016, Hamme. (2) Tom Vermeulen, 07.09.2014, Daknam. (3) Tom Vermeulen, 19.09.2019, Smetlede. (4) Jurgen Couckuyt, 21.05.2021, Oudenbos. (5) Ortwin Hoffmann, 26.07.2016, Waasmunster. (6) Wim Melis, 20.08.2010, Aosta (It). (7) Jurgen Couckuyt, 25.10.2016, Moerbeke. (8) Jurgen Couckuyt, 01.11.2017, Wetteren.